להיות סוס בביירות

הצצתי מבין השקים של עמדת צה"ל והשקפתי על מסלול מירוץ־הסוסים. ממול ניצב בניין־הקשתות, בימת־המכובדים של ההיפודרום.

מרחוק נשמעו התפוצצויות של פגזים, יפה ושם גם יריות של צלפים. אך ניתן היה לדמיין את המקום כפי שהיה בעבר: סוסים גועיים דוהרים במסלול שלפנינו („היפוס" הוא סוס, „דרום" הוא מסלול, ביוונית). על בימת־המכובדים מצטופפים גברים עשירים ונשים אלגנטיות, מהמרים על סכומי־עתק ונהנים מן המתח.

כל זה באמצע העיר, במרחק של כמה דקות נסיעה מן המרכז!

ביירות משופעת באתרים של לוקסוס. יש בה מיס־עדות־פאר שאינן נופלות מן הטובות שבפאריס (מארונים עשירים הזמינו אותי לשם), בתי־קאזינו, ארמונות־פאר, מועדונים אכס־קלוסיביים לעשירים, יאכטות, מכוניות שאין רואים כדוגמתן אצלנו.

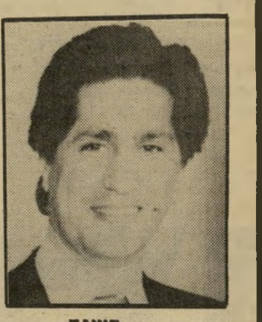

בשיר

במרחק מאה־מאתיים מטרים מן העמדות שבהן סיכנו חיילי־צה"ל את חייהם (וקיפחו את חייהם של אזרחי המערב), בילו עשירי ביירות בנעימים, במותרות, גם בימים שבהם התפוצצו הפצצות והפגזים. מניין כל העושר העצום הזה?

אחד ההסברים הפשוטים ביותר, שכל לבנוני מציג אותו מייד, הוא: זהי ארץ שאין בה כמעט מסים. והעשירים אינם משלמים גם את המסים המעטים האלה.

וכי לשם מה דרושים מסים?

התקציב הממלכתי האדיר של ישראל נועד לממן שלוש מטרות. הוא מתחלק ביניהן כמעט שווה בשווה, שליש־שליש־שליש.

שליש אחד מוקדש לצבא. לא במיקרה יש לישראל צבא שהמכון לעיונים אסטראטגיים בלונדון דירג אותו כרביעי בגודלו בעולם, אחרי ארצות־הברית, ברית־המועצות וסין. הצבא הנראה עתה בלבנון, והוא עצום ורב, אינו אלא חוד־החנית של מערכת אדירה פי כמה, מערכת אירגונית ולוגיסטית שכל אדם בישראל תורם לה הון־עתק.

השליש השני מוקדש לכיסוי חובות, שהם מורשת ההיוצאות הצבאיות של שנים קודמות.

השליש השלישי מיקדש לכל שאר היעדים של המדינה, ובכללם השרותים הסוציאליים, קיצבות הסעד והרווחה, מערכת החינוך והבריאות, שלא לדבר על התנחלויות יקרות, תשלום למתנחלים ותשלום לפיצוי מתנחלים, ישוחד לדתיים.

כל זה איננו קיים בלבנון. הצבא הלבנוני הוא איבר מדולדל, שלא הושקע בו כסף רב. שרותים סוציאליים ממלכתיים כמעט שאינם קיימים כלל. כל הצרכים הממלכתיים של לבנון אינם מגיעים אלא ל־10% או ל־15% מצורכי המימשל בישראל.

משמע: העשירים יכולים להתעשר באין מפריע, ולהוריש את הנם לעשירים של מחר. שכר־העבודה הוא זול, כי אין צורך לנכות ממנו מסים רבים. ההפרש מגיע גם הוא לכיסי העשירים. גן־עדן ממש.

מגן־עדן זה נהנו בעיקר העשירים המארוניים, ששלטו בכל עמדות־המפתח במדינה. אך גם עשירי העדות לא טמנו את ידם בצלחת.

נגד מישטר זה קמו העדות המקופחות, וגם האינטלי־גנציה הצעירה שחלמה על צדק חברתי.

כאשר נשקפה סכנה לגן־חעדן, המנחיל להם הנאות והטבות כה מופלגות, פתחו המארונים במילחמת־האזרחים. זה קרה הרבה זמן לפני שהפלסטינים הגיעו למקום ונספגו אל תוך המאבק הזה. אם אכן ניספו במילחמת־האזרחים יותר מ־100 אלף איש, הרי זהו מחיר זול — בעיני השיכבה השלטת — תמורת השמירה על גן־עדן שכזה.

היום מאשימים בעלי־הלבנון את הפלסטינים והסורים בכל. מחר יאשימו גם את הישראלים. אבל הצרה ה־אמיתית היא שקשה מאוד להחזיק במישטר כזה בסוף המאה ה־20. אפילו תקום עתה דיקטטורה של הימין המארוני, בראשות בשיר ג'ומייל, בעזרת תותחי צה"ל וכידוני הפלאנגות, אין זה אלא פיתרון זמני. גם לבנון תיכנס, בסופו של דבר, אם כי באיחור, אל עידן מדינת־הרווחה.

בינתיים שוב ידהרו הסוסים בהיפודרום. הם יחיו בתנאים טובים יותר מאשר הפליטים במחנות -- אם בכלל יישארו פליטים בלבנון אחרי המילחמה הזאת.

מאסר מולדת לח"כים

ברגע הראשון נהניתי. אנשי אל על החליטו סוף־סוף להשיב מילחמה שערה! הדתיים האלה, הממררים את חיינו, המשליטים את הטרור שלהם בארץ כולה, החומסים את כספנו, המשתמטים מלשרת בצבאנו, ההופכים את הממשלה כולה מקל־חובלים נגדנו — סוף־סוף מישהו מראה להם!

לא הניחו להם להיכנס לבית־הנתיבות של נמל־התעופה. השאירו אותם עומדים בחוץ, מבויישים וזו־עמים. לובשי־קאפוטות וחובשות־מיטפחות־ראש נוכחו סוף־סוף לדעת שהציבור החילוני יכול להתקומם נגד הקנוניות האפלות!

אבל ההתלהבות הראשונה פגה, ולאט־לאט התגנבו לליבי ספקות.

קודם כל, המראה עצמו העלה במוחי, בכל כורחי, זיכרונות חזותיים. יהודים מזוקנים, בעלי פיאות, בחליפות שחורות, ולידם הנשים הנושאות תינוקות, העומדים בקהל מוחרם ומנודה — מה זה מזכיר?

כן, זה לא נעים. למרות שאין כל דמיון בין המצב הזה ובין הויכרונות — בכל זאת, זה לא נעים.

ושנית, מה הם בעצם אשמים, האנשים המסויימים האלה? האם בטוח שכולם השתתפו בקנוניה לסגור את אל על בשבתות? אולי היו ביניהם נטורי־קרתא, שכלל אינם משתתפים במישחק העכור של הפוליטיקה הדתנית? אולי היו ביניהם זרים שכל העניין אינו נוגע להם?

לפי מה נערכה הבחירה — כמעט ואמרתי „סלקציה" — בין מי שניתן להם להיכנס ובין מי שלא ניתן להם? הרי רק לפי המראה החיצוני, לפי ההשתייכות החזותית למחנה מסויים.

האם זה מזכיר תופעות גזעניות? אנטי־שמים בחו"ל, המרביצים לעוברים־ושבים בעלי חזות יהודית? או שוטרים העולים לאוטובוס בין ירושלים ורמאללה, המצביעים על מי שנראים להם כערבים ומצווים עליהם

לרדת כדי להזדהות? או אנשי־ביטחון המתעניינים לרגלי הכבש לניסעי המטוסים הבאים ללוד, והמורים לנוסעים ערביים, אזרחי ישראל, להיבדל מכל שאר הנוסעים?

לא, אינני יכול לקבל סלקציה כזאת. מותר להעניש אדם על מעשיו, אך לא על השתייכותו לגזע, ללאום או לדת. אל לנו לאמץ לעצמנו, בלהט המאבק, את המושגים של הקנאים הדתיים, שבהם אנחנו מצווים להיאבק.

ליבי עם עובדי אל על, ואתמוך בכל מעשיהם. גם מעשה זה נבע מכוונה טובה. אך אני חושב, במחשבה שניה, שזוהי דרך מוטעית.

יש לי הצעה הרבה יותר פשוטה: יודיעו־נא אנשי אל על ששום מטוס לא ימריא, אם יש בו שר או חבר־כנסת שהצביע בעד סגירת אל על. כל מטוס כזה יקורקע, אלא אם כן יירד ממנו אותו איש.

לשרים ולחברי־כנסת אסור, על פי כללי הכנסת, לטוס במטוסים זרים. צעד כזה יגזור עליהם את הענוש הנורא מכל, לגביהם: מאסר־מולדת.

ביניתיים אפשר גם להפגין בכביש רמות.

ואילו הדתיים, המסוגלים עדיין להקשיב לקול התבונה, ושאינם ציניקאים גמורים כמו עסקני המיפלגות ה„דתיות", מוטב להם להרהר היטב במה שקרה.

פרשה זו חשפה תהומות של שינאה, שלא נחפרו תוך כמה ימים. הם נכרו ועמקו במשך שנים רבות. אנשי אל על פעלו כך מפני שנקעה נפשם מהצייבור הדתי. והמוני בית־ישראל ראו את הדברים בטלוויזיה, והתמוגגו מנחת, מפני שהם שותפים לרגשות אלה של תיעוב ושינאה.

אפשר לרדות בציבור הזה, כל עוד יש בידי הדתיים עמדת־מפתח פרלמנטרית. אך באחד הימים תתהפך הקערה על פיה, והרוב החילוני יבחר בממשלה בעלת קו נוקשה של מילחמה בכפייה הדתית. באותו יום ייקרא דרור למצבור האדיר של זעם, התמרמרות ושינאה, המצטבר ביניתיים בלבבותיהם של מאות אלפי ישראלים.

גורו לכם מפני היום הזה!

ראש יהודי

הכרתי אותו לפני כעשרים שנה. או בא להתאכסן במלון דן בתל־אביב, ומישלחת מטעם מחנה־השלום הישראלי הוזמנה לפגישה עימו.

שמעתי רבות ונצורות על פיאר מנדס־פראנס, היהודי־הספרדי שהצטרף אל שארל דה־גול בימי צרפת החופשית במילחמת־העולם השניה, ושהפך ראש־הממשלה בראשית שנות ה־50'. הוא רכש לו שם עולמי כאשר עזר להשכין שלום בין צרפת וויאט־נאם, וכאשר העניק עצמאות לתוניסיה בעוד מועד.

הוא הופל כאשר החלו אנשי הימין הצרפתי לחשוש שמא יעניק עצמאות גם לאלג'יריה. אילו הספיק לעשות כן, היו נמנעים נהרות של דם ומידבריות של הרס. הרי ממילא לא הייתה ברירה, בסופו של דבר, אלא להעניק לאלג'יריים את עצמאותם.

כשנפגשנו, ראיתי לפני איש שברירי, שהקרין אינטליגנציה צרופה. נדמה לי שהוא אחד האנשים החכמים ביותר שהיתה לי הזכות לפגוש בחיי. (אתה פוגש בחייך באנשים פיקחיים לרוב, אך כמה חכמים באמת מזדמן לך להכיר?)

הצגתי לו שאלה: „אתה התפרסמת כמשכין־שלום. אילו פנתה אליך ממשלת־ישראל היום וביקשה ממך לקבל על עצמך בקבלנות את השכנת השלום בין ישראל והעולם הערבי, מה היית עושה?"

תשובתו היתה בערך כך: „הייתי שואל את ממשלת ישראל: תגידו לי בסוד, מהו המחיר המירבי שאתם מוכנים לשלם תמורת השלום?' הייתי מכין לי תיק של כל הוויתורים הישראליים האפשריים. אחר־כך הייתי פונה אל הערבים ומציג להם את אותה השאלה. הייתי מכין לי תיק מקביל. אחר־כך הייתי משווה את עמדות שני הצדדים, והייתי מגביש הצעה לפשרה."

מאז פגשתיו מדי פעם בנסיבות שונות, ועמדותיו התבהרו והלכו. הוא הכיר בכך שאין מנוס מן העניין הפלסטיני, והציע כי ממשלת־ישראל ואש"ף יכירו זה בזה באיפן הדדי ובו־זמני. פעם הסביר לי איך זה צריך להיעשות: הישראלים יישבו בחדר אחד, הפלסטינים יישבו בחדר סמוך, ומתווך (אולי מנדס־פראנס עצמו) יעבור בין החדרים ויעביר ביניהם את מיסמכי ההכרה.

אין זה נכון כי מנדס־פראנס הוא שהביא למיפגש הראשון בין מחנה־השלום באש"ף, בראשות עיצאם סרטאווי, ובין ראשי המועצה הישראלית למען שלום ישראלי־פלסטיני. זה התארגן בצורה אחרת. אך בשלב מסויים התבקש מנדס־פראנס לארח את הצדדים, ונענה לכך ברצון.

מוחו החד אינו שובת לרגע, גם מאז שהגיע לגיל מופלג. גופו שברירי וחולה, אך בשיחה הוא מבריק כרגיל. ביקרתי אצלו בשנה שעברה, והוא השמיע באוזני ניתוח נוקב של המצב. הוא מתח ביקורת קשה ביותר על ממשלת־ישראל (הוא כבר החייאש ממנה לגמרי), אך לא חסך את שבט הביקורת גם מראשי אש"ף, על אי־יכולתם (לדעתו) לקבל בעוד מועד הכרעות מרחיקות־לכת ו־חד־משמעיות.

מנדס

כאשר פרצה מילחמת־הלבנון, נקט פיאר מנדס־פראנס יוזמה אמיצה, שלא זכתה בהערכה הראויה, בשל מאורעות המילחמה. מתי פלד ואני קראנו לו, במסיבת־עיתונאים בפאריס, להרים את קולו, והדבר פורסם בצרפת בהרחבה. אך לא היה צורך בכך. מנדס־פראנס עצמו יזם הצהרה של שלושה אישים יהודיים, שקראה להנהגת אש"ף וממשלת־ישראל להכיר זו בזו לאלתר. היה בכך קורבן, שרק מקורביו ידעו להעריך את גודלו: עד כה נמנע בכל חייו מלהופיע בחיים הפוליטיים כיהודי, ועמד על כך שהוא צרפתי בלבד. הפעם, מול פני האסון בלבנון, הרים את קולו כיהודי, בחברת שני יהודים אחרים — הד"ר נחום גולדמן והשר האמריקאי לשעבר, פיליפ קלוצניק. הנוסח עובד בשיתוף עם סרטאווי, והוסכם מראש כי יפורסם יחד עם הצהרת־תמיכה של סרטאווי, בשם אש"ף. להפתעת כולם, לא הסתפק יאסר ערפאת בכך, ופירסם ביוזמתו, בביירות, הצהרה שבה העלה על נס את „שלושה האישים היהודיים".

תמיד כשאני מזדמן במחיצתו, מנקרת בראשי שאלה אחת: איך זה מסוגלת הפזורה היהודית להעלות מתוכה מדינאים מזהירים ונבונים כמוהו, בעוד שבמציאות הישראלית צומחים אנשים כמו אריאל שרון?